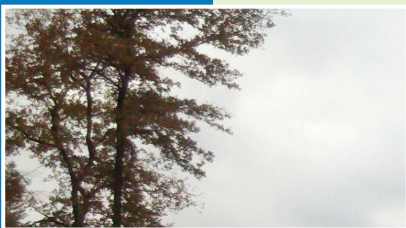

Effecten op beschermde soorten fietspad langs spoortracé gemeente Groesbeek

Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet

G. Hoefsloot

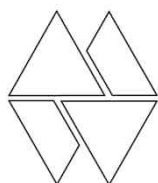

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Effecten op beschermde soorten fietspad langs spoortracé gemeente
Groesbeek

Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet

G. Hoefsloot

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

opdrachtgever: gemeente Groesbeek

6 december 2013
rapport nr. 13-261

Status uitgave: Eindrapport
Rapport nr.: 13-261
Datum uitgave: 6 december 2013
Titel: Effecten op beschermde soorten fietspad langs spoortracé gemeente Groesbeek
Subtitel: Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet.
Samensteller: ir. ing. G. Hoefsloot
Foto's omslag: Foto van het plangebied november 2013 / Bureau Waardenburg bv
Aantal pagina's inclusief bijlagen: 26
Project nr.: 13-675
Projectleider: ir. ing. G. Hoefsloot
Naam en adres opdrachtgever: Gemeente Groesbeek; Postbus 20; 6560 AA Groesbeek
Referentie opdrachtgever: UIT-13-10849
Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg bv
drs. G.F.J. Smit

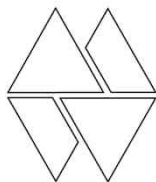
Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / gemeente Groesbeek

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

De gemeente Groesbeek is voornemens om op langs het spoortracé aan de westzijde van de gemeente een fietspad aan te leggen. Deze ingreep kan effecten hebben op beschermden soorten planten en dieren.

De gemeente Groesbeek heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt om effecten, als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden, op beschermden soorten in beeld te brengen.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

G. Hoefsloot	veldwerk, fotografie & rapportage
G.J. Brandjes, G.F.J. Smit	ad hoc advies

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is ISO gecertificeerd.

Vanuit de gemeente Groesbeek werd de opdracht begeleid door de heer van der Ree.

Inhoud

Voorwoord	3
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en doel.....	7
1.3 Verantwoording	7
2 Ingreep en plangebied.....	9
2.1 De ingreep	9
2.2 Het plangebied	9
3 Voorkomen van beschermde soorten planten en dieren	11
3.1 Resultaten.....	11
4 Effecten op beschermde flora en fauna	15
5 Conclusies en aanbevelingen	17
5.1 Conclusies	17
5.2 Aanbevelingen.....	17
6 Literatuur.....	19
Bijlage 1 Wettelijk kader	21
Bijlage 2 Verspreidingskaarten flora en reptielen (gegevens afkomstig uit NDFF periode 2000 - 2013).....	25

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De gemeente Groesbeek is voornemens om langs het spoortracé in de gemeente Groesbeek een betonnen fietspad te realiseren. Hierbij zal rekening gehouden moeten worden met het huidige voorkomen van soorten planten en dieren die beschermd zijn krachtens de Flora- en faunawet¹.

In dit rapport wordt verslag gedaan van een oriënterend onderzoek uitgevoerd naar de betekenis van het plangebied voor beschermde soorten.

Het doel is om te bepalen of de ingreep kan leiden tot overtredingen van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. Als dat het geval is, wordt bepaald of er maatregelen mogelijk zijn om overtreding te voorkomen, of er een vrijstelling geldt of onder welke voorwaarden ontheffing kan worden aangevraagd en verkregen.

Dit rapport beschrijft de effecten van de ingreep op beschermde en/of bijzondere soorten planten en dieren. In dit rapport wordt ingegaan op de volgende vragen:

- Welke beschermde soorten planten en dieren komen mogelijk of zeker voor in de invloedssfeer van het fietspad?
- Welke effecten op beschermde soorten heeft de ingreep?
- Kunnen de effecten een wezenlijke negatieve invloed op soorten hebben?
- Worden verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden? Zo ja, welke?
- Moet hiervoor ontheffing worden aangevraagd?
- Zijn er mogelijkheden voor mitigatie (vermindering) en compensatie van schade aan beschermde soorten?

1.3 Verantwoording

De toetsing is een effectbepaling en -beoordeling op basis van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de voorgenomen ingreep. De toetsing is opgesteld op basis van de huidige ter beschikking staande verspreidingsinformatie van beschermde soorten, het in 2013 uitgevoerde veldbezoek en inschattingen van deskundigen.

Er is gebruik gemaakt van verspreidingsgegevens van de soortgroepen flora, reptielen en vogels uit de periode 2000 – 2013 van de Nationale Databse Flora en Fauna (NDFD), het rapport 'Herstel van de heide tussen Nijmegen en Mook' (Krekels et al.,

¹ Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. Bij toepassing van de Flora- en faunawet worden conform de AmvB art. 75 vier beschermingsregimes onderscheiden. Voor soorten uit 'Tabel 1' geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor vogels en soorten van 'Tabel 2 of 3' geldt geen vrijstelling en kan aanvraag van een ontheffing aan de orde zijn bij overtreding van verbodsbepalingen (Bijlage Wettelijk kader). In de tekst is per beschermde soort aangegeven in welke categorie deze is opgenomen.

2003), het rapport Heiderijk in beeld (Schut et al., 2012) en de notitie met titel 'Knelpunten en kansen revitalisatie spoorlijn Nijmegen CS - Kleve' (Koopman, 2013). Het plangebied is op 21 november 2013 bezocht voor een oriënterend veldbezoek. Dit veldbezoek was bedoeld om de geschiktheid van het biotoop voor reptielen en andere beschermde soorten te beoordelen. Er is tijdens het veldbezoek gezocht naar afgestorven delen van beschermde soorten planten en dassenburchten in het talud van de spoorkuil. De in dit rapport gebruikte foto's zijn gemaakt tijdens het veldbezoek.

Figuur 1. Fietsspoor aan de noordkant van het oude spoortracé. De fietser fietst richting de Schietbaan.

Figuur 2. De spoorkuil aan de noordzijde van de fietsbrug kijkend richting de Biesseltsebaan. Aan de linkerkant ligt snoeiafval op de rails.

2 Ingreep en plangebied

2.1 De ingreep

De gemeente Groesbeek is voornemens om een betonnen fietspad aan te leggen aan de noordkant van het oude spoortracé. Het plangebied voor het fietspad is het oude ballastbed van het voormalig tweede spoor dat nu in gebruik is als schouwpad. Het schouwpad wordt in de huidige situatie intensief gebruikt door fietsers en sporadisch door wandelaars. Er is door dit gebruik een smal fietsspoor ontstaan op het schouwpad. Het fietsspoor is onverhard en er ligt los grind op en naast het spoor.

Het betonnen fietspad wordt op 1,5 meter afstand van de noordelijke spoorstaaf aangelegd en heeft een breedte van maximaal 2 meter. Om het betonnen fietspad aan te leggen wordt het schouwpad met het fietsspoor vlak geschoven. Er hoeft geen opgaand groen geroid te worden om de aanleg van het fietspad mogelijk te maken. Met een spreidmachine wordt het betonfietspad in één beweging neergelegd. De start van de werkzaamheden is voorzien in maart/april 2014. De werkzaamheden nemen ongeveer vier weken in beslag.

Het gebruik van het betonnen fietspad is strikt voor fietsers en mogelijk elektrische scooters. Het gebruik van het betonnen fietspad zal waarschijnlijk iets toenemen in vergelijking met het gebruik van het huidige fietsspoor. Er worden verder geen voorzieningen zoals licht en meubilair aangebracht. Er wordt geen apart wandelspoor ingericht naast het spoor.

Het beheer van het huidig fietsspoor is in handen van de gemeente Groesbeek, het terrein langs het spoor wordt door Staatsbosbeheer en Prorail ecologisch beheert. Dit beheer blijft in de toekomstige situatie gelijk. De gemeente verwacht dat de beheerinspanning langs het betonfietspad net als in de huidige situatie minimaal is.

De ingreep kan omschreven worden als ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Gebruik van een door de minister goedgekeurde gedragscode voor de betreffende ingreep is niet aan de orde. Voor het uitvoeren van de ingreep geldt een vrijstelling van soorten in tabel 1 (zie bijlage 1).

2.2. Het plangebied

Het plangebied voor het fietspad ligt tussen de Schietbaan en de Biesseltsebaan in de gemeente Groesbeek. Het huidig fietsspoor is ruim twee kilometer lang, loopt nagenoeg vlak en heeft een breedte van 50 tot 75 centimeter (zie figuur 1).

Vanaf de Schietbaan is het terrein aan weerszijden van het plangebied eerst relatief vlak. Vervolgens ontstaat er aan weerszijden een stijl talud waardoor er een spoorkuil ontstaat (zie figuur 2). Ruim 750 meter west van de Scheitbaan kruist een fietsbrug de spoorkuil. Richting de Biesseltsebaan vakt het talud af. Nabij de Biesseltsebaan is er geen oplopend talud maar een aflopend talud, aan de zuidkant een brede greppel.

De vegetatie in het plangebied voor het fietspad bestaat uit soorten van schrale bodem. De vegetatie wordt vaak betreden, er is een korte gesloten vegetatiestructuur aanwezig. Dominante soorten zijn rood zwenkgras en gewoon struisgras. Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied verder waargenomen valse salie, bosbes, sint jacobskruiskruid, struikheide, zaailingen van Amerikaanse vogelkers, braam straatgras, witte klaver, sint janskruid, geel nagelkruid, echte guldenroede en gewone hoornbloem. In de vegetatie in het terrein aan weerszijden van het plangebied zijn vooral pijpenstrootje, braam en struikheide dominant (zie figuur 3). Op verschillende plaatsen domineren zaailingen van robinia, Amerikaanse vogelkers en larix. Vanaf de fietsbrug is het talud aan de noordzijde te beschrijven als een zandige ruigte met een open vegetatie van pijpenstrootje met struikheide pollen. Op verschillende plaatsen zijn door wandelaars en terreinfietsers paden ontstaan waar geen vegetatie groeit. Hier en daar zijn solitaire zomereikjes en Amerikaanse vogelkersstruiken aanwezig. Bovenop de wal is bos aanwezig bestaande met de dominante soorten zomereik, beuk en af en toe grove den.

Figuur 3. Het plangebied gefotografeerd met de rug naar de Biesseltsebaan. Het spoor is hier overwoekerd met braam. In de verte is het talud van de spoorkuil zichtbaar. Rechts naast het fietsspoor is een tweede spoor zichtbaar ontstaan door wandelaars en naast elkaar rijdende fietsers.

3 Voorkomen van beschermde soorten planten en dieren

In de Flora- en faunawet (AmvB art. 75) worden drie beschermingsregimes onderscheiden. Voor soorten uit 'Tabel 1' geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor soorten van 'Tabel 2' ('overige beschermde soorten') of 'Tabel 3' ('strikt beschermde soorten') geldt geen vrijstelling en kan aanvraag van een ontheffing aan de orde zijn bij overtreding van verbodsbepalingen. In de tekst is per beschermde soort aangegeven in welke categorie deze is opgenomen.

3.1 Resultaten

Planten

In de gegevens van de NDFF zijn drie waarnemingen van beschermde soorten aanwezig (zie bijlage 2). Het betreft verschillende soorten van *Tabel 1*: jeneverbes, brede wespenorchis en grasklokje. Voor geen van deze soorten is het plangebied voor het fietspad geschikt als groeiplaats. Het fietsspoor en de randen ervan worden te vaak betreden.

De brede wespenorchis en het grasklokje komen wel voor in het terrein aan weerszijden van het plangebied. De jeneverbes komt niet voor naast het spoor maar groeit west van de Biesseltsebaan.

Naast beschermde soorten zijn bij de NDFF waarnemingen van planten van de Rode Lijst opgevraagd. Twee soorten groeien nabij het plangebied in het ballastbed met spoorrails: stekelbrem en echte guldenroede (zie bijlage 2).

Ongewervelden

In de gebruikte bronnen zijn geen waarnemingen gevonden van beschermde soorten ongewervelden afkomstig uit het plangebied.

De behaarde en/of kale rode bosmier komen waarschijnlijk voor in de omgeving van plangebied. Er zijn geen nesten van deze soorten uit *Tabel 1* waargenomen. Nesten zijn zeker niet aanwezig in het plangebied.

In de omgeving van het plangebied komt de beschermde kever vliegend hert voor (Koopman, 2011; soort van *Tabel 2*). Er zijn in het plangebied geen geschikte eikenstobben aanwezig die een functie kunnen vervullen als eiafzetplaats en opgroeilocatie voor larven. Het plangebied heeft geen functie voor het vliegend hert.

Vissen

Er is in het plangebied geen geschikt open water aanwezig voor vissen. Het plangebied heeft geen functie voor (beschermde) soorten vissen.

Amfibieën

Er is in het plangebied geen voortplantingswater aanwezig voor amfibieën. Nabij het plangebied bevindt zich geen voortplantingswater. De kortste afstand tot een

voortplantingswater is ruim 200 meter. Het betreft een oude vijver op het landgoed nabij de Biesseltsebaan die als voortplantingswater wordt gebruikt door gewone pad (*Tabel 1*). Mogelijk komt hier ook de alpenwatersalamander voor (*Tabel 2*). Op basis van de grote afstand tot een voortplantingswater kan worden geconcludeerd dat het plangebied geen functie heeft voor amfibieën.

Reptielen

In het plangebied komen drie soorten reptielen voor: gladde slang, zandhagedis en hazelworm (zie bijlage 2, gegevens NDFP). De drie soorten staan op *Tabel 3*. Waarnemingen van de drie soorten zijn gedaan in het plangebied. Gladde slang is alleen lokaal waargenomen op ongeveer 1250 meter west van de Schietbaan, ongeveer in de bocht van het plangebied waar aan weerszijden een hoog talud aanwezig is. Zandhagedis en hazelworm zijn over de gehele lengte waargenomen met grote dichtheid aan waarnemingen in de bocht van het plangebied en de heidegebieden ten westen van het plangebied bij de Biesseltsebaan.

Geschikt biotoop voor de drie soorten is aanwezig vanaf 100 meter voor de fietsbrug tot aan de Biesseltsebaan (zie figuur 4). Het betreft het ballastbed met rails en de zandige taluds. Het plangebied voor het fietspad, het fietsspoor met de korte tredvegetatie hierlangs, is voor reptielen niet van bijzondere betekenis. Het plangebied zelf heeft geen functie als overwinteringsbiotoop en voortplantingsbiotoop. Langs het fietsspoor in de korte vegetatie of op kale bodem of grind kunnen dieren zich opwarmen en dieren kunnen het fietsspoor kruisen. Omdat er regelmatig fietsers rijden op het spoor zijn zonbeschenen locaties op enkele meters afstand van het spoor geschikter als leefgebied. Aangenomen wordt dat het noordelijke talud langs het plangebied een belangrijke rol vervult als zomerhabitat en voortplantingsgebied. Op dit talud valt de meeste zonneschijn en de dieren kunnen hier makkelijk opwarmen. Voor de hazelworm is op verschillende plaatsen ook ten oosten van de fietsbrug geschikt leefgebied aanwezig. De hazelworm kan ook in begroeid terrein voorkomen zolang er plaatsen zijn waar zonlicht op de bodem valt.

Dieren zijn jaarrond aanwezig in de spoorkuil. Het is niet bekend hoeveel exemplaren van de verschillende soorten aanwezig zijn tussen de Schietbaan en de Biesseltsebaan. In 2010 en 2011 zijn tijdens de monitoring (Schut *et al.*, 2012) tientallen zandhagedissen waargenomen en enkele hazelwormen. De gladde slang is in deze jaren niet waargenomen tijdens de monitoring. Waarschijnlijk zijn er enkele gladde slangen aanwezig die heel lokaal voorkomen en tientallen hagedissen. Het is mogelijk dat de populaties langzaam groeien en zich uitbreiden door de beheerwerkzaamheden die zijn uitgevoerd op de taluds langs het spoor (Krekels *et al.*, 2003). De taluds waren begroeit met opgaand groen. In het kader van project Heiderijk Nijmegen Mook is veel van dit groen verwijderd om meer geschikt biotoop te creëren voor flora en fauna van heidegebieden.

Grondgebonden zoogdieren

In de omgeving van het plangebied komen verschillende soorten beschermde grondgebonden zoogdieren voor. Het betreft soorten van *Tabel 1*. Van strikter beschermde soorten van *Tabel 2* en *Tabel 3* komen in de omgeving van het

plangebied wild zwijn, eekhoorn en das voor (Koopman, 2011). Het plangebied voor het fietspad heeft voor het wild zwijn en de eekhoorn geen functie. In het plangebied voor het fietspad zijn in november op enkele honderden meters afstand van de Schietbaan krabsporen van de das gevonden onder zomereiken. Waarschijnlijk is in de buurt een burcht aanwezig en zijn de dieren op zoek geweest naar eikels. Er zijn langs het spoortracé in de taluds geen burchten gevonden van de das.

Vleermuizen

In de geraadpleegde bronnen zijn geen waarnemingen van vleermuizen beschreven. Het gebied aan weerszijden van het spoor heeft voor verschillende soorten vleermuizen waarschijnlijk een functie als foerageergebied. Gebouwbewonende soorten vleermuizen afkomstig uit de stadskern Groesbeek kunnen naar het spoortracé vliegen. In de omgeving van het spoortracé staan oude bomen met holten die een functie kunnen hebben als verblijfplaats voor boombewonende soorten. Ook deze dieren kunnen de beschutte spoorkuil gebruiken als jachtgebied. Het plangebied zelf heeft geen specifieke functie voor vleermuizen, er zijn geen verblijfplaatsen aanwezig van vleermuizen.

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats² en overige vogelsoorten

In de gegevens van de NDFF zijn geen waarnemingen van relevante territoria gemeld in het plangebied en 200 meter aan weerszijden daarvan. Het plangebied maakt geen deel uit van de functioneel omgeving van een jaarrond beschermd territorium. Aan weerszijden van het spoortracé is geschikt broedbiotoop aanwezig voor verschillende soorten vogels van struweel en heide.

² Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendif, zwarte wouw.

Figuur 4. Het plangebied in de bocht gezien vanaf het zuidelijk talud. Op de rails zijn hopen snoeiafval te zien die mogelijk een functie hebben voor reptielen als verblijfplaats. Op het zuidelijk talud zijn stronken zichtbaar van de bomen die in het kader van Heiderijk zijn afgezaagd.

4 Effecten op beschermde flora en fauna

De relevante soortgroep voor de effectbeoordeling Flora- en faunawet is reptielen. Hieronder wordt ingegaan op mogelijke effecten die kunnen optreden voor de beschermde soorten reptielen. Voor beschermde soorten uit andere groepen heeft de aanleg van het fietspad geen nadelige effecten. Bij de uitvoering van de werkzaamheden moet wel rekening gehouden worden met broedende vogels (zie § 5.2).

Effecten van de aanleg van het fietspad

Zoals vermeld in hoofdstuk 3 heeft het plangebied voor de hazelworm, zandhagedis en gladde slang geen functie als winterverblijfplaats of voortplantingslocatie. De aanleg van het fietspad veroorzaakt geen aantasting van winterverblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen van beschermde soorten reptielen mits de aanlegwerkzaamheden zich beperken tot de strook van 1 meter aan weerszijden van het midden van het huidige fietsspoor. Verblijfplaatsen bevinden zich op grotere afstand van het fietsspoor in het ballastbed met rails aan de zuidkant en in het zandtalud aan beide zijden van het plangebied. Het noordelijke talud lijkt het meest geschikt als zomerverblijfplaats in verband met de oriëntatie ten opzichte van de zon.

Omdat er regelmatig fietsers rijden op het onverharde fietsspoor en het aantal fietsers toeneemt bij zonnig weer zullen de meeste dieren op enkele meters en verder van het fietsspoor zich opwarmen. Het terrein vlak langs het fietsspoor is voor het grootste deel weinig geschikt voor reptielen om zich op te warmen. De vegetatie is kort en het ontbreekt aan schuilplaatsen en structuur. De randen van het huidige fietsspoor hebben naar verwachting geen essentiële functie als zomerhabitat voor reptielen. De aanleg van het fietspad zorgt niet voor aantasting van essentieel zomerhabitat van reptielen. Omdat sporadisch dieren langs het fietsspoor aanwezig kunnen zijn om zich op te warmen zijn in § 5.2 aanbevelingen gedaan voor de aanleg die verstoring tot een minimum moeten beperken.

Op het noordelijk talud langs het plangebied vanaf de fietsbrug richting west is een groot oppervlakte zonbeschenen biotoop aanwezig met schuilplaatsen in de vorm van pollen pijpenstrootje, struikheide, wortels van struiken en bomen en dood hout. Het grootste deel van dit biotoop is ongestoord en prima geschikt als zomerbiotoop voor reptielen. Op enkele plaatsen zijn lokaal sporen van terreinfietsers en wandelaars aanwezig. Sommige locaties bestaan uit onbegroeid zand, nagenoeg zonder schuilplaatsen en zijn daardoor minder geschikt voor reptielen.

Effecten van het gebruik van het fietspad

Veel fietsers gebruiken in de huidige situatie het zuidelijk gelegen schelpenpad. Dit schelpenpad is langer dan het beoogde betonnen fietspad over het spoor door de spoorkuil en is niet vlak. De route via het betonnen fietspad is dan ook aantrekkelijker en kan ervoor zorgen dat het aantal fietsers in het plangebied gaat toenemen ten opzichte van de huidige situatie. Het aantal terreinfietsers dat over het spoor en op de taluds rijdt kan afnemen omdat een betonnen fietspad minder uitdagend is.

Een toename van het aantal fietsers zal op zich geen wezenlijke invloed hebben op dieren die zonplekken gebruiken in de nabijheid van het fietspad. Alleen als de dieren duidelijk in het zicht liggen en fietsers regelmatig afstappen om de dieren te bekijken zal er sprake zijn van verstoring. Begroeiing met geschikte zonplekken ligt echter met name enkele meters van het spoor, uit het zicht van passerende fietsers.

Een afname van terreinfietsers langs het spoor kan gunstig uitpakken voor reptielen. Terreinfietsers houden zich minder goed aan het fietsspoor vergeleken met gewone fietsers. Terreinfietsers kunnen als ze naast elkaar fietsen of elkaar inhalen door lage begroeiing rijden. Hierdoor is de kans groter dat er zonnende reptielen worden aangereden. Als er minder terreinfietsers langs het spoor rijden zullen er ook minder op het talud gaan rijden waardoor hier minder verstoring optreedt.

De aanrijdingskans voor hazelworm, zandhagedis en gladde slang is naar verwachting in de huidige situatie even groot als in een situatie met een betonnen fietspad. Het risico betreft dan met name dieren die het pad over steken. Dieren gaan niet graag midden op een betonnen pad liggen zonnen omdat ze dan geen dekking hebben en een makkelijke prooi vormen voor vogels en andere roofdieren.

Een voorwaarde is hierbij wel dat de begroeiing langs de rand van het pad open is of kort gehouden wordt. Als zich langs het pad een dichte begroeiing ontwikkelt die de dieren dekking voldoende biedt is er een gerede kans dat dieren het betonnen pad opzoeken om zich op te warmen en daarbij dus op het fietspad kort, langs de begroeide rand liggen. Dergelijke situaties leiden elders tot slachtoffers onder reptielen, met name hazelwormen en slangen.

De aanleg van het fietspad zorgt niet voor aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde soorten reptielen. Het gebruik van het fietspad zorgt dat het aantal verstoringsmomenten op de locaties met geschikt biotoop kan toenemen. Om te zorgen dat alle reptielen leefgebied kiezen op grotere afstand van het fietspad kunnen op het noordelijk talud en op het ballastbed met rails maatregelen worden genomen. Het aanbrengen van plaggen gecombineerd met takken en hout op de zandige open delen van het talud zorgt voor uitbreiding van het aantal schuilplaatsen voor reptielen. Van belang is dat deze schuilplaatsen worden gecreëerd op de juiste plaatsen langs het plangebied (zie § 5.2).

Daarnaast is een geschikt beheer van het talud belangrijk. De aanwezigheid van een combinatie van opgaande vegetatie en open zand is belangrijk. De opgaande vegetatiestructuur biedt schuilplaatsen voor predatoren en zorgt voor windluwe plaatsen en schaduwplaatsen die van belang zijn voor de thermoregulatie van reptielen. Zandige plaatsen nabij schuilplaatsen zijn voor de zandhagedis van belang voor de eiafzet. Het huidig beheer van het talud uitgevoerd door Staatsbosbeheer en Prorail voorziet al in een geschikt beheer.

Daarbij is het van belang dat de begroeiing langs de randen van het fietspad kort gehouden wordt, een strook van circa 1 meter breed zal hierbij volstaan.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Het plangebied voor het fietspad ligt midden in het leefgebied van de beschermde reptielen hazelworm, zandhagedis en gladde slang. Het plangebied zelf en de randen ervan hebben geen essentiële functie voor reptielen vanwege het ontbreken van geschikt biotoop en verstoring door gebruik van het fietsspoor. De aanleg van het fietspad zorgt niet voor aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde soorten reptielen mits de strook van 1 meter aan weerszijden van het midden van het huidig fietsspoor wordt aangehouden als werkgebied. Deze restrictie is ook van belang om verstoring van broedende vogels en daarmee overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

Er zijn enkele snippers geschikt biotoop met opgaande vegetatie aanwezig dichtbij het huidig fietsspoor. Met maatregelen kunnen dieren die zich in de huidige situatie vlakbij het fietsspoor ophouden worden gestimuleerd zich op grotere afstand van het fietspad op te houden.

Bij gebruik van een betonnen fietspad is er risico op aanrijding van dieren, met name reptielen die het pad op kunnen zoeken om zich op te warmen. Dit risico is er ook in de huidige situatie. Met maatregelen kan dit risico, ook ten opzicht van de huidige situatie, sterk worden beperkt.

Voor beschermde soorten uit andere groepen heeft de aanleg en het gebruik van het fietspad geen nadelige effecten. Een ontheffingsaanvraag is voor de ingreep niet nodig.

5.2 Aanbevelingen

De huidige planning van de werkzaamheden is uitvoering in april – mei 2014. Deze periode valt na de overwinteringsperiode en voor de voortplantingsperiode van reptielen. Dit is de minst kwetsbare periode voor reptielen, de dieren zijn al actief maar zijn nog niet gebonden aan de voortplantingslocatie. De planning hoeft niet te worden aangepast.

Aanbevolen wordt om plagselhopen aan te leggen op het noordelijk talud naast het plangebied. De locatie van de plagselhopen is van belang om te stimuleren dat dieren afstand tot het fietspad houden. De meeste waarnemingen van reptielen en gladde slang zijn gedaan in de bocht in het plangebied. Op locaties in of nabij de bocht met een groot oppervlakte aan kaal zand worden de plagselhopen neergelegd. Aanbevolen wordt om een reptielenskundige te betrekken bij de keuze van de locatie en het te gebruiken materiaal.

De begroeiing langs de randen van het fietspad wordt open of kort gehouden, om te voorkomen dat dieren het beton opzoeken om zich op te warmen. Een strook van circa 1 meter breed met een korte en/of open vegetatie volstaat.

Aanbevolen wordt om de reptielendeskundige kort voordat de werkzaamheden starten het plangebied te laten nalopen. Locaties waar extra zorgvuldigheid nodig is in verband met geschikt reptielen biotoop en broedende vogels worden gemarkeerd met rood-wit lint. Met de uitvoerder worden de benodigde maatregelen op de gemarkeerde locaties besproken.

De periode april – mei valt in het broedseizoen van vogels. Van belang is dat de werkzaamheden alleen in het werkgebied van 2 meter breed plaatsvinden en dat er geen materieel en mensen in potentieel broedgebied en reptielen leefgebied aanwezig zijn. Het fietsspoor zelf is niet van betekenis voor vogels en reptielen.

Het is van belang de werkzaamheden in het plangebied in een zo kort mogelijk tijdsbestek uit te voeren. Eventuele tijdelijke verstoring van broedende vogels wordt hierdoor tot een minimum beperkt.

6 Literatuur

- Koopman, 2011. Notitie 'Knelpunten en kansen revitalisatie spoorlijn Nijmegen CS - Kleve'. Kenmerk 11-458/11.13104/AnnKo. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Krekels, R.F.M., P.H. van Hoof & R.P.W.H. Felix, 2003. Herstel van de heide tussen Nijmegen en Mook. Beschermingsplan voor de bedreigde fauna van droge heide en behoud van oude hakhoutbosjes en boswallen. Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV, Nijmegen.
- Ministerie van LNV, 2009. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, nr. 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Schut, D., R. Krekels & R. Felix, 2012. Heiderijk in beeld. Nulmeting 2010 – 2011. Natuurbalans – Limes Divergens BV, Nijmegen.

Bijlage 1 Wettelijk kader

1.1 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen. De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen. De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)	
Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader hiervoor is vastgelegd in het Vrijstellingenbesluit. Er gelden verschillende regels voor verschillende categorieën werkzaamheden. Er zijn vier beschermingsregimes corresponderend met vier groepen beschermde soorten (tabellen 1 t/m 3 en vogels, AmvB art. 75³).

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

³ Voor soortenlijsten zie: *Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*. 23 februari 2005.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit of in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Uit recente jurisprudentie blijkt dat de regels voor de Habitatrichtlijnsoorten nog strikter zijn⁴.

Voor bestendig gebruik en beheer geldt voor de soorten van Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit een vrijstelling van verbodsbepalingen, mits men werkt op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing (zie onder).

Voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt hetzelfde regime, met één grote beperking. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verleend op grond van dwingende redenen van groot openbaar belang, van het belang van het milieu, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van wilde flora en fauna.

Vogels

Alle inheemse vogels zijn strikt beschermd. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verkregen op grond van openbare veiligheid, volksgezondheid of bescherming van flora en fauna. De Vogelrichtlijn noemt zelfs 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet als grond⁵.

Dat betekent dat alle activiteiten die leiden tot verstoring of vernietiging van in gebruik zijnde nesten buiten het broedseizoen moeten worden uitgevoerd. Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd⁶.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in of bij wet genoemd belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt.

In veel gevallen kan voorkomen worden dat een ontheffing nodig is, als mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de verblijfplaatsen van dieren steeds kunnen blijven functioneren. Vooral voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en vogels is dit cruciaal (omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen na zware toetsing).

⁴ Zie uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, 21 januari 2009 zaaknr. 200802863/1 en 13 mei 2009 nr. 200802624/1), en Rechtbank Arnhem, 27 oktober 2009 zaaknr. AWB 07/1013. Zie tevens de brief van het ministerie van LNV d.d. 26 augustus 2009 onder kenmerk ffw2009.corr.046 en de Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

⁵ Zie vorige voetnoot.

⁶ Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

1.2 Wabo en omgevingsvergunning

De Wabo voegt een groot aantal (circa 25) vergunningen, ontheffingen en andere toestemmingen samen tot één omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is nodig voor het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen, zoals sloop, bouw, aanleg en gebruik, als die een plaatsgebonden karakter hebben en dat van invloed kunnen zijn op de “fysieke leefomgeving”. Dit omvat alle fysieke waarden in de leefomgeving, zoals milieu, natuur, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Als hoofdregel kent de Wabo het bevoegd gezag toe aan B&W van de gemeente waar het project (in hoofdzaak) zal worden uitgevoerd. Voor projecten van provinciaal belang kunnen GS het bevoegd gezag zijn, voor projecten van nationaal belang een minister.

De ontheffing Flora- en faunawet die voor een ruimtelijke ingreep nodig kan zijn, kan worden “aangehaakt” bij de omgevingsvergunning. Dat wil zeggen dat bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning ook een toetsing aan Ffwet moet worden gevoegd. De aanvraag wordt dan aan het bevoegde gezag (minister van EZ) voorgelegd. Die zal dan toestemming geven in de vorm van een Verklaring van geen bedenkingen (Vvgb). De inhoudelijke toetsing zal niet veranderen.

Op aanvragen voor een omgevingsvergunning, die mede betrekking hebben op Flora- en faunawet is de uitgebreide voorbereidingsprocedure van toepassing.

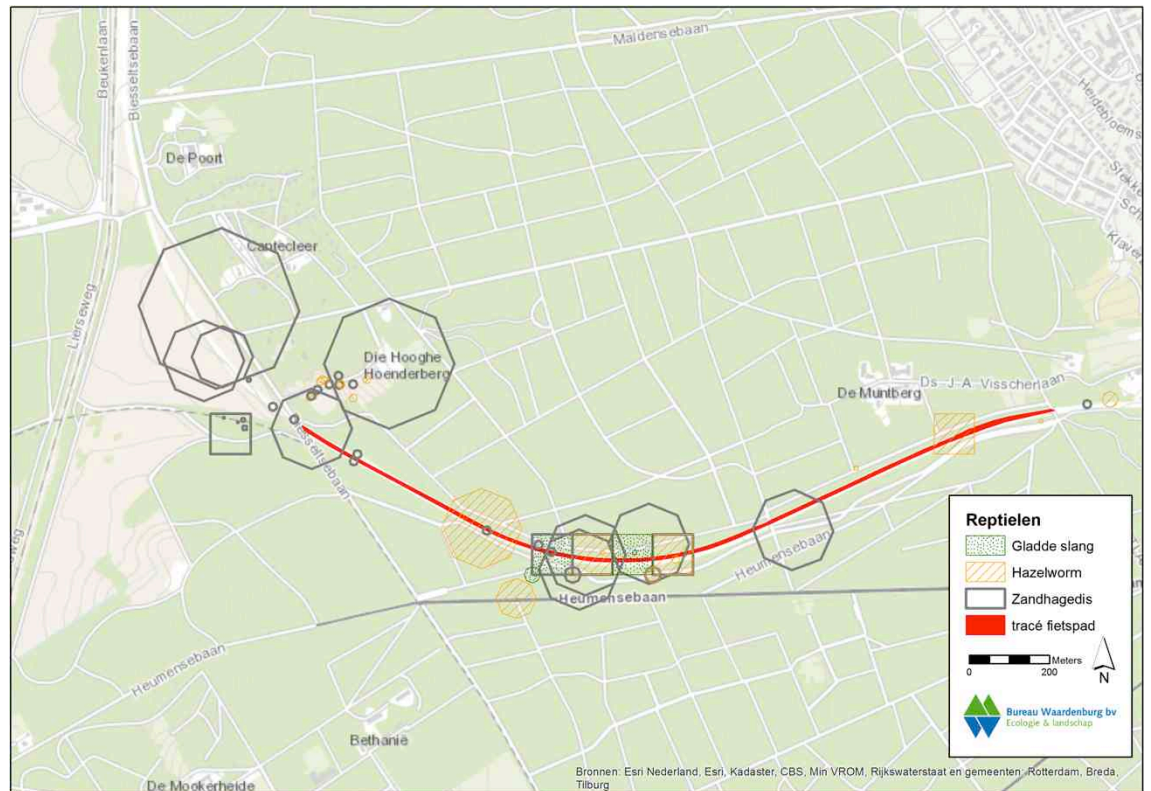
Overigens kan een ontheffing Ffwet ook los van de omgevingsvergunning worden aangevraagd. Dat dient dan wel te gebeuren vóórdat de omgevingsvergunning wordt aangevraagd.

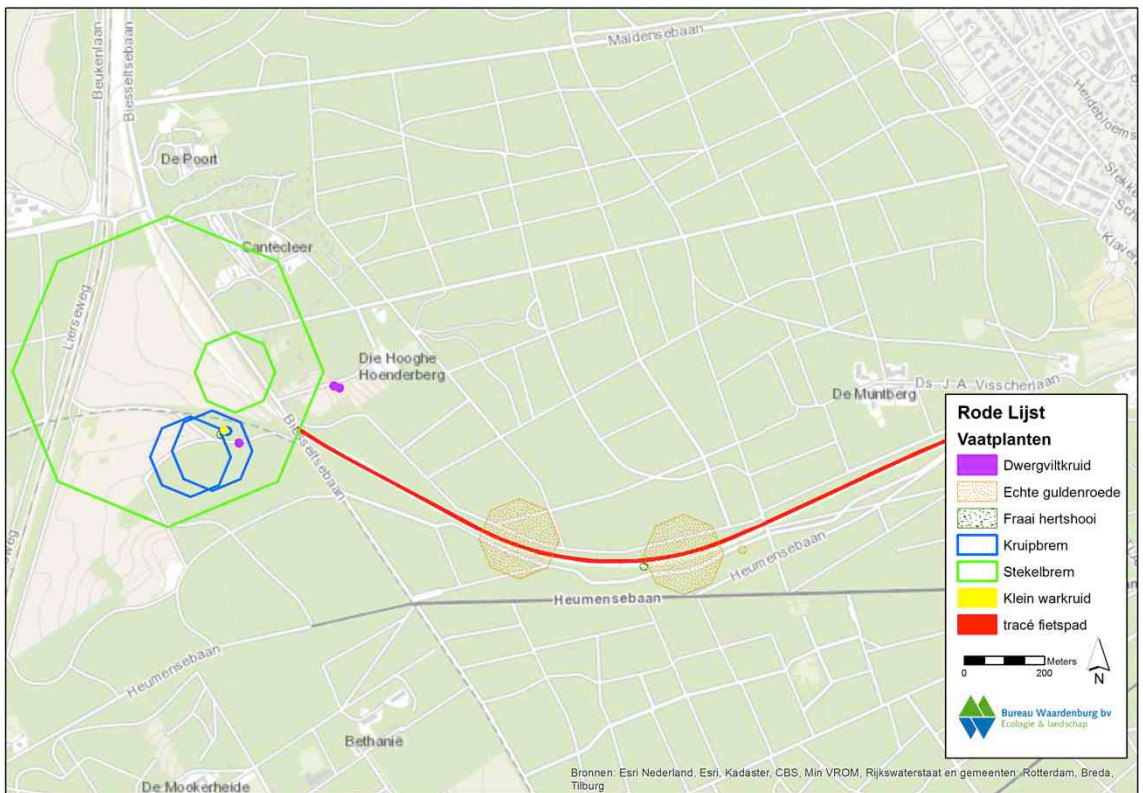
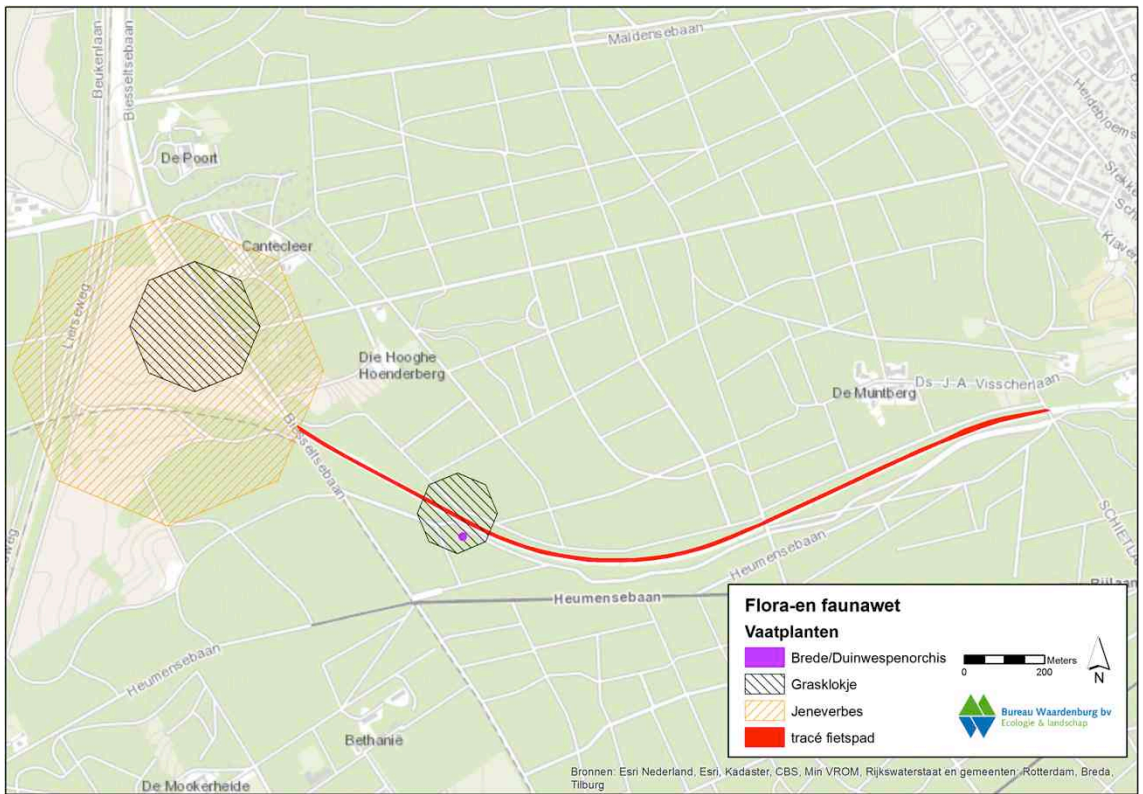
1.3 Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddestoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2009). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden gevegd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

Bijlage 2 Verspreidingskaarten flora en reптиelen (gegevens afkomstig uit NDFF periode 2000 – 2013)

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu
Postbus 365, 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345-512710, Fax 0345-519849
E-mail info@buwa.nl, www.buwa.nl